

OPERATIIVINEN SOPIMUS 2021

Toimiala: Vapaa-aika

Palvelualue: Liikuntapalvelut

Sopimuksen tarkoitus: Operatiivinen sopimus täydentää toimialan strategista sopimusta. Tässä sopimuksessa määritellään kaupungin strategiasta, strategisten ohjelmien linjauksista sekä liikuntalautakunnan painopisteistä johdetut liikuntapalveluja sitovat tavoitteet.

Sisällys

1	Lähtökohdat ja organisoituminen	3
1.1	Kuvaus liikuntapalveluiden toimintaprosesseista	4
1.2	Toimintaympäristön muutostekijät.....	5
1.2.1	Liikuntakäyttäytyminen	6
1.2.1.1	Alle kouluikäisten liikuntakäyttämisen nykytila.....	6
1.2.1.2	Kouluikäisten lasten ja nuorten liikuntakäyttämisen nykytila (7–15-vuotiaat).....	7
1.2.1.3	Työikäisten liikuntakäyttämisen nykytila.....	10
1.2.1.4	Ikääntyvien ja ikääntyneiden liikuntakäyttämisen nykytila	11
1.2.2	Turun kaupungin sisäiset liikuntakulttuuriin tai palveluihin vaikuttavat toimintaympäristön muutokset.....	12
1.3	Toiminnan kehittämissuunnitelma.....	14
1.3.1	Strategiset painopisteet	14
1.3.2	Keskeiset kehittämiskokonaisuudet.....	15
2	Taloudelliset tavoitteet	16
2.1	Määrärahat.....	16
3	Resurssien käyttö	16
3.1	Työvoiman käyttö.....	16
4	Toiminnalliset tavoitteet.....	17
4.1	Perustoiminnan tavoitteet: liikuntapalvelutuotteet ja -toimenpiteet	17
4.2	Perustoiminnan tavoitteet: liikuntaolosuhteet sekä asiakaspalvelu ja liikuntatilojen vuorojako.....	18
4.3	Perustoiminnan tavoitteet: avustukset.....	19
4.4	Projektit	20

5	Henkilöstön hyvinvointi ja työelämän laatu	23
5.1	Kaupungin yhteiset tavoitteet.....	23
5.2	Toimialoitain/palvelualueittain seurattavat tavoitteet	23
6	Tunnusluvut.....	24
6.1	Tavoitteelliset tunnusluvut	24
7	Lähteet.....	25

1 Lähtökohdat ja organisoituminen

Liikuntapalvelut on osa vapaa-aikatoimialaa, jonka perustehtävinä on muun muassa kannustaa asukkaita itsensä kehittämiseen, aktiiviseen elämäntapaan ja yhteisöllisyyteen yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja monialaista yhteistyötä edistäen. Liikunnan palvelualueen toiminta kytkeytyy olennaisena osana **Turun kaupunkistrategiaan 2029**. Hyvinvointi ja aktiivisuus- sekä Kilpailukyky ja kestävä kasvu -ohjelmat täsmentävät strategisia tavoitteita. Hyvinvointi ja aktiivisuus -ohjelman yksi kolmesta pääteemasta on **Aktiivinen turkulainen**, jonka tavoitteena on mm. edistää kuntalaisten liikunnallista elämäntapaa. Kilpailukyky ja kestävä kasvu -ohjelman yhdessä pääteemassa **Rakentuva Turku ja ympäristö** nostetaan strategisiksi maankäytön hankkeiksi keskustan kehittämisen rinnalle muun muassa Kupittaaan liikuntakesittymän lähistöllä oleva Kampus- ja Tiedepuisto sekä Linnakaupunki, jotka molemmat ovat tärkeässä asemassa liikuntapaikkaverkoston kehityksen kannalta. Lisäksi tavoitteena on kaupunkirakentamisen valjastaminen tukemaan kaupunkilaisten aktiivisuutta, liikkumista sekä omaehtoista viihtyvyydestä ja hyvinvoinnista huolehtimista, mikä puhuu myös liikuntaolosuhteiden kehittämisen puolesta.

Liikuntapalveluiden toiminta pohjautuu **liikuntalakiin**, jonka nojalla kuntien tehtävänä on ”luoda edellytyksiä kuntalaisten liikunnalle järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa, tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja”. Liikuntalain tarkoituksena on edistää liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Turun kaupungin liikuntapalvelut koostuu kahdesta yksiköstä: Liikunnallisen elämäntavan yksiköstä ja liikuntapaikkayksiköstä. Liikuntapalvelujen tehtävänä on **aktiivoida turkulaiset liikkumaan ja edistämään hyvinvointiaan liikunnan avulla**. Liikuntapalvelut tuottaa erilaisia liikuntapalveluita kaikille turkulaisille, niin yksittäisille kaupunkilaisille kuin liikuntaa järjestäville yhdistyksille, sekä ylläpitää liikuntapaikkaverkostoa. Liikunnan palvelualue toimii yhteistyössä kansalaisjärjestöjen, muiden hallintokuntien ja kumppaneiden kanssa kuntalaisia osallistaen. Liikuntapalvelut toimii Turun kaupungissa alansa asiantuntijaroolissa, jonka tehtävänä on seurata liikunta-alan kehitystä, pitää yllä tilannekuvaa turkulaisesta liikuntakulttuurista ja kehittää sitä.

LIIKUNTAPALVELUT

LIIKUNTAPALVELUJOHTAJA

LIIKUNTAPAikka-
YKSIKKÖ

LIIKUNTAPAikka-
PÄÄLLIKKÖ

LIIKUNNALLISEN
ELÄMÄNTAVAN
YKSIKKÖ

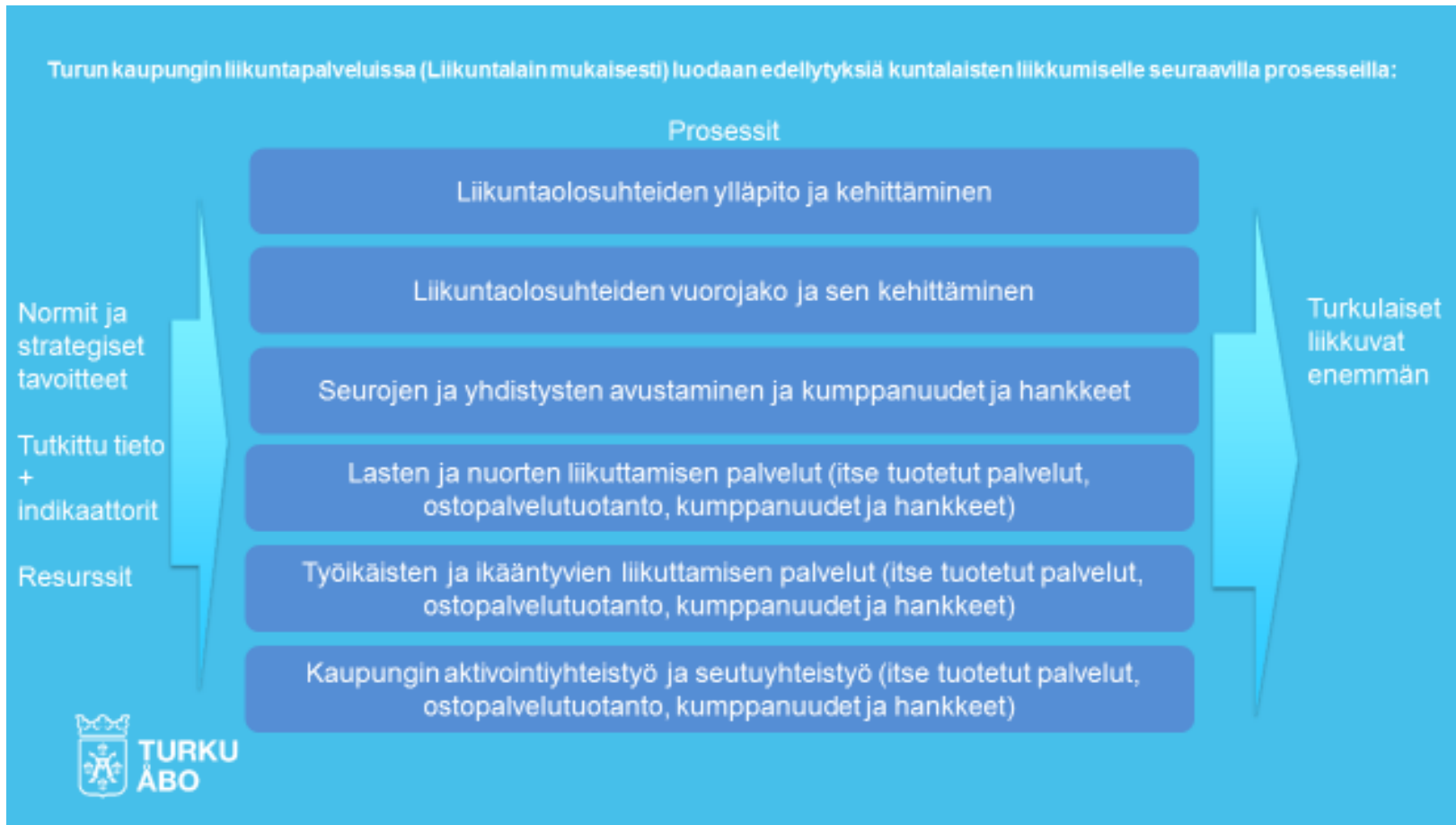
LIIKUNTAPALVELU-
PÄÄLLIKKÖ

Osastojen rajat ylittävä
kehittämis- ja suunnittelu-
tiimi

Vapaa-aikatoimialan
liikuntapalveluiden
toimipisteeseen osoittamat
toimistosihteerit (2) ja
viestinnänsuunnittelija

1.1

Kuvaus liikuntapalveluiden toiminnan ydinprosesseista

1.2 Toimintaympäristön muutostekijät

Valtioneuvosto antoi lokakuussa 2018 Suomen ensimmäisen **liikuntapolitiittisen selonteon**, jonka päämääränä on tuoda esille liikunnan yhä laajempi ja monipuolisempi merkitys yhteiskunnassamme. Se luo pohjaa 2020-luvun liikuntapolitiikalle kattaen linjaukset muun muassa liikunnan lisäämisestä elämän eri vaiheissa, liikuntapaikkarakentamisesta, liikunnan kansalaistoiminnasta ja huippu-urheilusta.

Huomionarvoista:

- Aikuisväestöstä vain joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Liikkumattomuus lisää sairaspöissaoloja ja työssä jaksamisen ongelmia. Liikkumattomuus on vakava kansanterveydellinen haaste.
- Liikkumisen vahva polarisoituminen sekä fyysisen kokonaisaktiivisuuden vähentyminen yhteiskunnassa ja merkittävästi myös lasten ja nuorten keskuudessa.
- Kuntien liikuntapaikkarakentaminen, kävely- ja pyörätieverkostot ja muut arkiliikkumiseen kannustavat infrapalvelut sekä luontoliikunnan kohteet ovat välttämätön osa kunnan koko väestön terveysliikunnan edistämistä.
- Matalan kynnyksen esteettömät ja saavutettavat ohjauspalvelut sekä liikuntaneuvonta edistävät osaltaan liikkumisaktiivisuutta. Liikuntapaikkojen ja harrastusmahdollisuuksien tulee olla kaikkien saatavilla toimintakyvystä, sosiaalisesta taustasta tai varallisuudesta riippumatta.
- Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tulee olla pitkäaikainen strateginen valinta ja painopiste, jos tahdotaan vaikuttavuutta ja tuloksia ihmisen elinkaareissa.
- Liikunta on tärkeä tekijä ikääntyvän väestön toimintakyvyn säilyttämisessä. Ikääntyneiden liikuntapalveluissa korostuu ohjatun liikunnan laatu, saatavuus ja esteettömyys. Liikuntaa tulisi olla mukana sekä kotipalveluissa että laitospalveluissa, mutta erityisesti tulisi kiinnittää huomiota toimintakyvyltään tai terveydeltään heikentyneisiin iäkkäisiin, jotka asuvat kotonaan ilman säännöllisiä palveluja.
- Koko väestöstä arviolta 15–20 prosentilla fyysinen, kognitiivinen, sosiaalinen tai psyykinen toimintakyky on alentunut. Näiden seurauksena yhä useampi tarvitsee erityispalveluita, -ohjausta tai -hinnoittelua ym, jotka tulee huomioida palveluita suunniteltaessa.

Selonteossa tuodaan myös hyvin esiin, kuinka liikunnan edistäminen ja laajentaminen vaatii myös tulevaisuudessa sen, että kunnat rakentavat, peruskorjaavat ja ylläpitävät laajoja käyttäjäryhmiä palvelevia monipuolisia liikuntapaikkoja. Sekä omatoimisen että ohjatun liikunnan edistäminen ei onnistu ilman liikkumiseen tarkoitettuja olosuhteita. Yhdeksi 2020-luvun liikuntapolitiikan painotukseksi on nostettu liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaolosuhteiden tukeminen. Valtion Liikuntapaikkarakentamisen avustushakemuksia tulee noin kolminkertainen määrä siihen verrattuna, kuinka monelle hankkeelle tukea voidaan myöntää nykyisestä 30 miljoonan euron budjetista. Selonteossa arvioidaan, että liikuntapaikkarakentamisen lisätuen tarve olisi 10–15 miljoonaa euroa vuodessa, minkä lisäksi 2020-luvun alussa tarvittaisiin noin 20 miljoonan euron suuruinen kertaluontoinen lisäpanostus liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen.

Sanna Marinin hallituksen vuoden 2019 **hallitusohjelmassa** liikuntaa koskeviksi tavoitteiksi on asetettu:

- liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nouseminen kaikissa ryhmissä: mm. Liikkuva Suomi -ohjelman rakentaminen ja Liikkuva koulu -ohjelman laajentaminen eri elämänvaiheisiin
- ulkoilun ja arkiliikkumisen edellytysten paraneminen: liikuntapaikkarakentamisen tukeminen, korjausvelan pienentäminen, energiatehokkuuden parantaminen, lähiliikuntapaikkojen, ulkoilureitistöjen sekä puistojen ja viheralueiden lisääminen ja perusparantaminen
- seuratoiminnan ja huippu-urheilun edellytysten paraneminen: tasa-arvon ja yhdenvertaisuustyön vahvistaminen, vammaisurheilun ja ikääntyneiden liikkumisen edistäminen, seuratuon nostaminen, huippu-urheilun rahoituksen lisääminen, lisäresurssien kohdentaminen urheiluakatemioiden ja valmennuskeskuksiin
- lasten ja nuorten liikunnan edistäminen: mieluisen harrastuksen takaaminen jokaiselle lapselle koulupäivän yhteyteen

Helmikuussa 2020 Suomeen rantautunut **koronaviruspandemia** on heikentänyt merkittävästi julkista taloutta vähentämällä verotuloja sekä kasvattamalla työttömyysmenoja ja muita julkisia menoja. Koronakriisillä on suuri vaikutus valtiontalouden lisäksi kuntien talouteen, joka oli vaikeassa tilanteessa jo ennen pandemiaa. Eduskunta hyväksyi 24.4.20 toisen lisätalousarvion, jossa myönnettiin yhteensä 19,6 miljoonaa euroa käytettäväksi liikunnan koulutuskeskuksille sekä liikunta- ja urheiluseuroille koronaviruspandemiasta aiheutuneiden kustannusten, ammattilais- ja kilpasarjojen tulonmenetysten alijäämän kattamiseksi sekä peruuntuneiden urheilutapahtumien kustannuksiin. Toisaalta valtiovarainministeriön vuoden 2021 talousarvioehdotuksessa opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntatoimelle kohdistettuihin määrärahoihin esitetään historiallisen suurta n. 40 miljoonan euron eli 27 % laskua. Tämä johtuu pääosin koronakriisin aiheuttamasta veikkausvoittovarojen arvioitua suuremmasta laskusta. Valtion liikuntatoimen määrärahojen yli neljänneksen suuruisella leikkauksella olisi merkittävät vaikutukset suomalaiseen liikuntaan ja urheiluun. Leikkaus kohdentuisi todennäköisesti kaikkiin valtion liikuntatoimen rahoittamiin osa-alueisiin, mutta erityisesti suurimpiin menoluokkiin eli liikuntapaikkarakentamiseen ja kansalaistoimintaan.

1.2.1 Liikuntakäyttätyminen

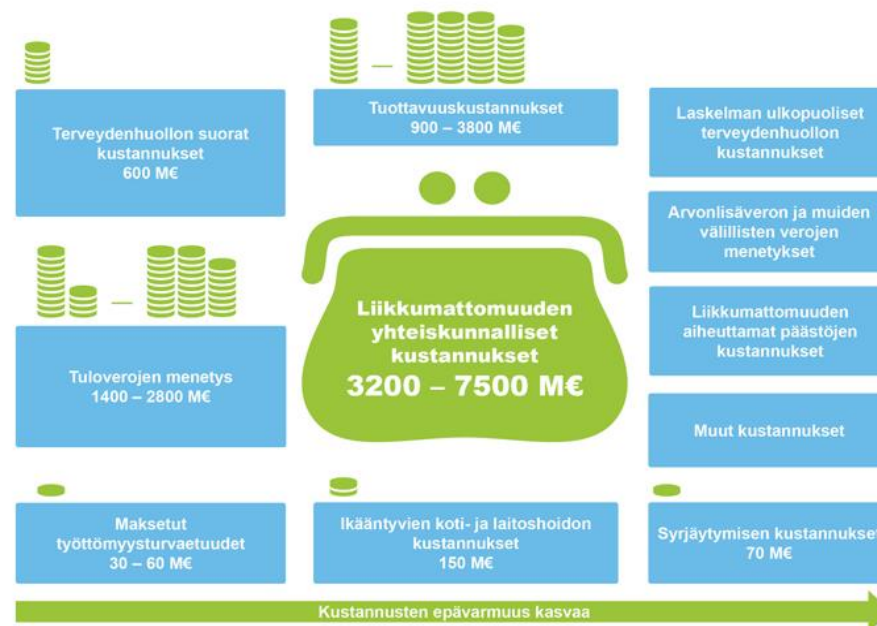
Terveiden kannalta liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden, huonon kunnon ja runsaan paikallaanolon yhteyttä kroonisten kansansairauksien aiheuttamiin yhteiskunnalle muodostuviin suoriin terveydenhuollon kustannuksiin ja tuottavuuskustannuksiin on selvitetty valtioneuvoston vuoden 2018 raportissa. Yhteensä näiksi vuosittaisiksi kustannuksiksi ja tuottavuuden menetyksiksi on laskettu 3,2–7,5 miljardia euroa.¹⁹ Turun väkilukuun suhteutettuna samaa laskukaavaa käyttäen **liikkumattomuuden yhteiskunnalliset kustannukset** Turussa ovat arviolta 117–260 miljoonaa euroa vuodessa. Huomioitavaa on, että laskelmasta puuttuvat kaikki alle 10 päivää kestäneiden sairaslomien kustannukset, kustannukset monista sairauksista, joista ei ole julkaistu väestösyösuuden tunnuslukua sekä arvonlisäveron ja muiden välillisten verojen aiheuttamat menetykset, samoin kuin laskelmista puuttuu hiilineutraalin liikkumisen aiheuttamat säästöt.

Raportissa esitetään, että vaikuttavia ja kustannusvaikuttavia toimenpiteitä tulisi toteuttaa merkittävästi nykyistä enemmän liikkumattomuuden yhteiskunnallisten kustannusten aiheuttamiin riskiryhmiin, kuten elintapasairauksia omaaviin tai suuren riskin henkilöihin, syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, kaiken ikäisiin huonon fyysisen kunnon omaaviin henkilöihin ja heikentyneen toimintakyvyn omaaviin ikääntyneisiin. Esimerkiksi nuorten fyysisen aktiivisuuden lisäämisellä yhtenä syrjäytymisen ehkäisykeinona voitaisiin vähentää 70–140 miljoonaa euroa yhteiskunnallisia kustannuksia.¹⁹

1.2.1.1 Alle kouluikäisten liikuntakäyttätymisen nykytila

- Alle kouluikäisten tulisi liikkua vähintään kolme tuntia päivässä, josta tunti reippaasti. Vain 10–20 % alle kouluikäisistä saavuttaa suosituksen mukaisen päivittäisen liikuntamäärän. Alle puolet turkulaisista 5-vuotiaista lapsista liikkui reippaasti tunnin päivässä.¹⁸

Liikkumattomuuden aiheuttamat vuotuiset kustannukset Suomessa

UKK-instituutti, VNK, 2018

- Fyysisen aktiivisuuden määrässä ja motorisissa taidoissa on merkittäviä yksilöllisiä eroja. Esimerkiksi vain noin puolet 6-vuotiaista hallitsee motorisista perustaidoista juoksemisen ja 20-40 % lapsista hallitsee pallon heittämisen ja kiinniottamisen¹⁸.
- Turkulaisessa aineistossa 5–6-vuotiaiden lasten ylipaino oli yhteydessä heikompiin motorisiin taitoihin¹³. Erityisesti kevyen, mutta myös reippaan liikunnan määrä puolestaan ennustaa 6-8 -vuotiaiden lasten painoa. Vuonna 2019 turkulaisista 2–6-vuotiaista pojista 26 % ja tytöistä 17 % oli ylipainoisia, mikä on 2 prosenttia maan keskiarvoa korkeampi⁴.
- N. 60 % päivähoitopäivästä on 3–6-vuotiailla fyysisesti passiivista toimintaa, 20 % on vapaata sisäleikkiä ja 21 % vapaata ulkoleikkiä, josta suurin osa ei sisällä fyysisesti aktiivista tekemistä. Reippaan fyysisen aktiivisuuden osuus on 10 % (n. 48 min/pv).¹¹ Keskeisimmät tekijät, jotka vaikuttavat siihen, että liikuntasuosituksukset eivät täyty päiväkotipäivän aikana ovat varhaiskasvatusympäristön ahtaat tilat, liikuntaan soveltuvan sisätilan puuttuminen, liian pieni ja tasainen ulkoilualue, rikkiäiset liikuntavälineet ja päivittäinen ulkoiluaajan vähentäminen. Varhaiskasvattajien asenteella, liikuntaan kannustamisella ja mahdollisuuksien luomisella on merkittävä rooli tilanteen parantamiseksi.⁴

Liikunnallinen elämäntapa alkaa vähitellen urautua kolmen vuoden iästä lähtien, jolloin liikunnallisen aktiivisuuden määrä vakiintuu muita korkeammalle tai matalammalle. Lapsuudessa opitut haitalliset elintavat jatkuvat usein aikuisiässä näkyen heikompana terveytenä ja hyvinvointina. Vanhemmat ovat tärkeitä roolimalleja lapselle liikkumisessa ja muissa elintavoissa varhaiskasvattajien lisäksi.⁴

- Äidin ja lapsen aktiivisuus sekä vastaavasti passiivisuus korreloivat keskenään.¹³
- Alhainen sosioekonominen asema on yhteydessä lasten korkeampaan fyysiseen passiivisuuteen ja heikentyneisiin liikuntamahdollisuuksiin.¹⁸

1.2.1.2 Kouluikäisten lasten ja nuorten liikuntakäyttämisen nykytila (7–15-vuotiaat)

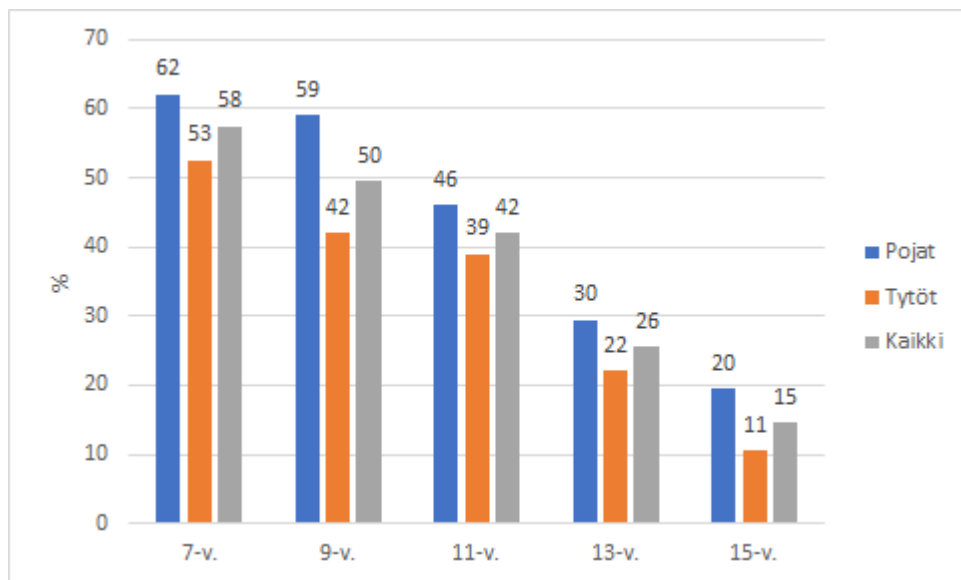
Kouluikäisten lasten ja nuorten liikuntakäyttämistä tutkitaan usealla eri tavalla.

- Jyväskylän yliopiston ja UKK-instituutin lasten ja nuorten liikuntakäyttämisen Suomessa -tutkimuksessa (LIITU-tutkimus) kerätään koko maan kattavasti tietoa 7–15-vuotiaiden lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta, liikuntakäyttämisestä ja passiivisesta ajanvietosta sekä näihin yhteydessä olevista tekijöistä. LIITU-tutkimus julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 2014 ja on uusittu vuosina 2016 ja 2018.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) toteuttama kouluterveyskysely tuottaa paikallista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja terveydestä. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi.
- Valtion liikuntaneuvoston ja opetushallituksen vuosittain toteutettavat Move! -mittaukset puolestaan mittaavat 5. ja 8. -luokkaisten fyysistä toimintakykyä.

Kansallisen liikuntasuosituksen mukaan 7–18-vuotiaiden lasten ja nuorten tulisi liikkua vähintään 1–2 tuntia päivittäin monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Suositukseen tulisi sisältyä rasittavaa liikuntaa.¹⁵

- Rasittavasti vähintään 3–4 päivänä viikossa liikkui itsearvioidusti 65 % 9–15-vuotiaista (vrt. 9-v. 70 % ja 15-v. 56 %). Liikemittarilla mitattuna reipasta tai rasittavaa liikettä kertyi kaksi tuntia päivässä, josta rasittavaa 15 min – nuorimmissa ikäluokissa selvästi enemmän (vrt. istuen tai makuulla n. 7h/pvä). Pojat liikkuvat tyttöjä yleisemmin rasittavasti.⁸
- Viikoittaisen liikuntasuosituksen täyttävien määrä laskee merkittävästi iän myötä. Pojat liikkuvat tyttöjä yleisemmin liikuntasuosituksen mukaisesti erityisesti 7-, 9- ja 15-vuotiaiden ikäryhmissä (kaavio 1). Vuoden 2016 tuloksiin verrattuna suositukset täyttyivät yleisemmin kaikissa ikäluokissa ja molemmilla sukupuolilla.⁸
- Vähän liikkuvia (0–2 päivänä viikossa riittävästi liikuntaa) oli 7–15-vuotiaista noin joka kymmenes, 15-vuotiaista kuitenkin noin joka viides.⁸
- Vuoden 2019 Move! -mittaustulosten mukaan noin joka kolmannella 5. luokkalaisella on Turussa heikko fyysinen toimintakyky.¹⁴ Uhkana on, että kaikkein heikkokuntoisimmat lapset ja nuoret eivät tule selviämään päivittäisistä askareista ja heikko kunto johtaa terveysongelmiin.

- Yleisimpiä syitä liikkumattomuuteen olivat kiinnostavan lajin ohjauksen puute kodin läheisyydessä, liikunnan harrastamisen kalleus, liikunnan kilpailuhenkisyys sekä se, että koululiikunta ei innosta lasta/nuorta liikkumaan. Myös terveys, ajanpuute sekä liikuntapaikkojen puute kodin läheisyydessä mainittiin syinä. Liikunnan esteiden raportointi lisääntyi iän myötä.⁹

KAAVIO 1. Viikoittaisen liikuntasuosituksen (väh. 60min päivässä) saavuttavien lasten ja nuorten osuudet, joissa yhdistettyinä tulokset itsearvioidusti (n = 7 134) ja mitatusti (n = 2 555). (Lähde: LIITU-tutkimus 2018)

TAULUKKO 1. Vähintään tunnin päivässä liikkuvat (%). (Lähde: THL, kouluterveyskysely 2019)

	Koko maa pojat	Varsinais-Suomi pojat	Turku pojat	Koko maa tytöt	Varsinais-Suomi tytöt	Turku tytöt
4. ja 5. lk	43	41	42	37	35	36
8. ja 9. lk	25	24	24	19	19	20
Lukio 1. ja 2. lk	17	16	19	12	11	12
Ammatillinen oppilaitos	17	17	21	11	13	11

Turkulaiset ovat hieman aktiivisempia **seuraharrastajia** kuin yleisesti Suomessa (Taulukko 2).

- Valtakunnallisesti aktiivisinta seuraharrastaminen on 11-vuotiailla (71 %) ja vähäisintä 15-vuotiailla (44 %). Turussa ero ala- ja yläkoululaisten välillä on pienempi kuin valtakunnallisesti.²

- Kansallisesti liikunta-aktiivisuuden osalta urheiluseuratoimintaan osallistuvat nuoret ovat kyllä muita aktiivisempia, mutta heidän kokonaisliikuntamääränsä jäävät silti usein selvästi alle suositellun 18–20 tunnin viikossa. Lisäksi noin kolmasosa urheiluseuratoimintaan osallistuvista nuorista ei saavuta edes viikoittaista terveysliikuntasuositusta (14 h/vko).²
- Seurassa harrastaminen aloitetaan keskimäärin 6-vuotiaana, päätös yhteen lajiin keskittymisestä tehdään keskimäärin 9-vuotiaana ja seuraharrastaminen lopetetaan keskimäärin 11-vuotiaana. Lopettaneiden osuus oli korkein 15-vuotiailla. Lopettaneista useampi kuin neljä viidestä oli kuitenkin halukas aloittamaan harrastamisen urheiluseurassa uudelleen.²
- Keskeisimpiä syitä urheiluseuraharrastuksen lopettamisen taustalla ovat turkulaisilla se, että ei viihdy joukkueessa tai harjoitusryhmässä (48 %), kyllästyminen lajiin (42 %) ja harrastaminen ei ollut tarpeeksi innostavaa (25 %).¹⁰
- Vuonna 2018 urheiluseuratoimintaan osallistui 62 prosenttia 9–15 vuotiaista turkulaisista lapsista ja nuorista. ¹⁰
- Turkulaisista 68 % aloittaa harrastamisen alle kouluikäisenä.¹⁰
- Turussa harrastamisen lopettaneiden tyttöjen osuus oli sekä ala- että yläkoululaisten kohdalla valtakuntaa korkeampi.²

TAULUKKO 2. Seuraharrastamisen Suomessa ja Turussa (%). (Lähde: LIITU-tutkimus 2018; LIITU-tutkimus, Turun lisäotos/urheiluseuraharrastaminen 2018)

	Koko maa	Turku
Säännöllisesti ja aktiivisesti seurassa harrastavat	50	55
Silloin tällöin seurassa harrastavat	12	8
Aiemmin harrastaneita, mutta harrastuksen lopettaneita	26	27
Ei koskaan liikkunut urheiluseurassa	12	10

Lasten ja nuorten yleisin liikkumismuoto on vapaa-ajan omaehtoinen liikkuminen.¹²

- 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista 53 % ilmoittaa liikkuvansa vapaa-ajallaan omaehtoisesti 4–7 päivänä viikossa ja 91 % vähintään kerran viikossa (vrt. ohjatusti seuroissa 20 % ja 54 %).
- Yritysten järjestämään liikuntaan osallistuu vähintään kerran viikossa kolmannes (tytöt huomattavasti poikia yleisemmin)
- Koulujen kerhoihin sekä muiden tahojen kerhotoimintaan osallistuu neljännes 7–15-vuotiaista lapsista ja nuorista.
- Sekä omaehtoinen liikkuminen että eri tahojen järjestämiin tilaisuuksiin osallistuminen vähenivät iän myötä.

TAULUKKO 3. Omatoimisen ja ohjatun liikunnan ja urheilun harrastaminen vapaa-ajalla vähintään viikoittain (%). (Lähde: THL, kouluterveyskysely 2019)

	Koko maa omaehtoisesti	Turku omaehtoisesti	Koko maa ohjatusti	Turku ohjatusti
8. ja 9. lk	73	70	52	56
Lukio 1. ja 2. lk	78	77	43	64
Ammatillinen oppilaitos	63	61	25	28

Vähintään viitenä päivänä viikossa yli kaksi tuntia ruudun ääressä (tv, tietokone, puhelin) viettävien lasten ja nuorten osuus kasvoi 49 prosentista 55 prosenttiin vuosien 2016–2018 välisenä aikana. Vain harvalle (5 %) lapsista ja nuorista kertyi ruutu-aikaa alle suosituksen.⁸

1.2.1.3 Työikäisten liikuntakäyttämisen nykytila

Päivitetetyt valtakunnalliset liikumissuosituksot julkaistiin lokakuussa 2019. Aikuisväestön osalta huomioidaan liikumisen ohella myös paikallaan olon tauottaminen ja riittävän unen merkitys. Sydämen sykettä kohottavaa liikettä eli reipasta liikumista suositellaan 2,5 h / viikko tai vastaavasti rasittavaa liikumista 1,25 h / viikko. Muutaman minuutin pätkät kerrallaan riittävät.

Suomalaisen aikuisväestön (yli 20-vuotiaat) terveyttä ja hyvinvointia on seurattu Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimuksen (ATH) avulla vuosina 2010–2017. ATH-tutkimuksen tavoitteena oli seurata hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuneita muutoksia väestöryhmittäin yhteistyössä alueiden ja kuntien kanssa niin, että muutoksia voitiin seurata myös kunta- ja aluetasolla. Syksystä 2017 alkaen ATH-tutkimus jatkui nimellä FinSote, mikä toteutetaan vuosittain kansallisena (otoskoko 10 000) ja vähintään joka neljäs vuosi otoskoko kasvatetaan niin, että muutoksia voidaan seurata karkealla tasolla sote-alueittain (otoskoko yhteensä noin 60 000).

TAULUKKO 4. Aikuisten liikuntakäyttäytyminen (%). (ATH 2015 ja FinSote 2018)

	Suomalaiset 2015	Suomalaiset 2018	Turkulaiset 2015	Turkulaiset 2018
Suosituksen mukaisesti kestävyysliikuntaa ja lihaskuntoharjoittelua 20–54-vuotiaat	17,5	30,9	22,4	29
Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomat (yli 20-vuotiaat)	20,8	21,4	17,8	25
20–54-vuotiaat	17,8	21,8	12,1	24,4
55–74-vuotiaat	22	16	26,2	22,6
yli 75-vuotiaat	32,9	35	30,3	34,8
Ikääntyneellä väestöllä (>75 v.) 500 metrin matkan kävelmisessä suuria vaikeuksia	23,7	22,9	21,7	19,5

- Turussa kaikista yli 20-vuotiaista aikuisista osallistuu hieman enemmän urheiluseurojen toimintaan (31,6 % vähintään 1 krt/vko) kuin maassa keskimäärin (Suomi 29 %).
- 20–54-vuotiaista turkulaisista osallistuu liikunta- ja urheiluseuratoimintaan n. 33 % – koko Suomi n. 35 %
- 55–74-vuotiaista turkulaisista osallistuu liikunta- ja urheiluseuratoimintaan n. 31 % – koko Suomi n. 25 %

Erityisen haasteen liikumisen edistämässä muodostavat sosioekonomisesti haastavassa asemassa olevat. Esimerkiksi vähemmän koulutettujen vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien määrä on Turussa paljon suurempi 28,8 % (25,1 % Suomi) verrattuna korkeakoulutettuihin (19,5 % /Suomi 16,5 %).⁵

Turkulaiset liikuntaa harrastavat arvioivat elämänlaatunsa huomattavan paljon yleisemmin erittäin hyväksi tai hyväksi (aktiiviset 86 % - passiiviset 52%). Samoin aktiiviset liikkujat kokevat terveydentilansa hyväksi tai melko hyväksi paljon enemmän (aktiiviset 85 % - passiiviset 43 %). Myös yksinäisyyden kokemisessa on huomattavat

erot. Aktiivisesti liikkuvien keskuudessa 71 % ei koe yksinäisyyttä ollenkaan tai kokee sitä hyvin harvoin, kun passiivisella väestöllä taas vähintään joskus yksinäisyyttä kokee jopa 48 %. Lähes kaikkien turkulaisten aikuistenkin elämässä liikunta on kuitenkin jossain roolissa, sillä 18–79-vuotiaista 96% harrastaa jonkinlaista liikuntaa vähintään viikoittain. Tämä antaa paljon potentiaalia liikunnan edistämiseen.³

- Turkulaiset 20–54-vuotiaat, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka: n. 22 % (koko Suomi n. 22 %)
- Turkulaiset yli 55-vuotiaat, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksaa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka: n. 30 % (koko Suomi n. 29 %)

1.2.1.4 Ikääntyvien ja ikääntyneiden liikuntakäyttämisen nykytila

Turun erityisenä haasteena on myös **väestön ikääntyminen** ja sen myötä alkavat erilaiset **terveyden ja toimintakyvyn haasteet**, mitkä vaikuttavat myös liikuntapalveluiden kysyntään, mm. Seniorirannekkeen käytön merkittävänä kasvuna.

Ikäihmisten liikkumissuosituksessa painotetaan lihasvoimaa ja tasapainoa, joilla on vaikutusta erityisesti arjessa selviytymiseen, liikkumiskykyyn sekä esimerkiksi kaatumisten ehkäisyyn. Suositus korostaa liikkumisen monipuolisuutta. Tavoitteena on toimintakykyä ylläpitävä tai parantava liikkuminen.

- Seniorirannekkeen (oikeutettuja yli 65-vuotiaat turkulaiset) käyntikerrat nousseet: 50 000 käyntiä (v. 2010) → 220 000 käyntiä (v. 2019)

Ikääntyneiden terveysliikuntasuositukset toteutuvat Suomessa kaikkiaan huonosti, mutta yli 75-vuotiailla haasteet ovat suurimmat. Kestävyysliikuntasuositus toteutuu n. 10 %:lla ja lihasvoima- ja tasapainoharjoittelu vain n. 6 %:lla ja koko suositus vain muutamalla prosentilla. Tutkimusten mukaan noin 25 % lonkkamurtumista ja muista kaatumisvammoista olisi ehkäistävässä monipuolisen erityisesti voima- ja tasapainoharjoitteluun painottuvan liikunnan keinoin. Toisaalta vähäinen liikkuminen ja heikentynyt liikkumiskyky aiheuttaa terveyspalvelujen käyttöä ilman vammojakin, joten työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisen näkökulmasta tärkeää olisikin panostaa ennaltaehkäiseviin toimiin niin ikääntyvän väestön kuin jo ikääntyneiden liikkumisen edistämiseen.¹⁹

Vähintään kerran vuodessa kaatuu joka kolmas yli 65-vuotias ja joka toinen yli 80-vuotias.

- Kaatumisista seuraa 5–15 %:lle vakava vamma ja arviolta 90–95 % lonkkamurtumista syntyy kaatumisten seurauksena.
- Noin 0,7 % yli 65-vuotiaista (= 280 henkilöä, heistä 125 yli 75 v) turkulaisista saa lonkkamurtuman vuodessa.
- Yhden lonkkamurtuman hoidon kustannukset ovat minimissään ensimmäisenä vuotena 31 000 €/hlö ja 40 000–50 000 €/hlö/vuosi, jos asiakas joutuu murtuman seurauksena laitoshoitoon. Todelliset kokonaiskulut ovat vielä paljon suurempia, jos lasketaan vamman jälkeen lisääntynyt terveyspalvelujen käyttö, kuntoutus jne.

Nykyisellä Voimaa vanhuuteen-toiminnan ryhmäkapasiteetilla vain 2,5 % kohderyhmästä pääsee vuosittain liikuntapalveluiden harjoittelun piiriin. Mitä suurempi osallistujajoukko ryhmätoimintaan saataisiin, sen todennäköisempää olisi vammojen ehkäisy ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn parantuminen.

1.2.2 Turun kaupungin sisäiset liikuntakulttuuriin tai palveluihin vaikuttavat toimintaympäristön muutokset

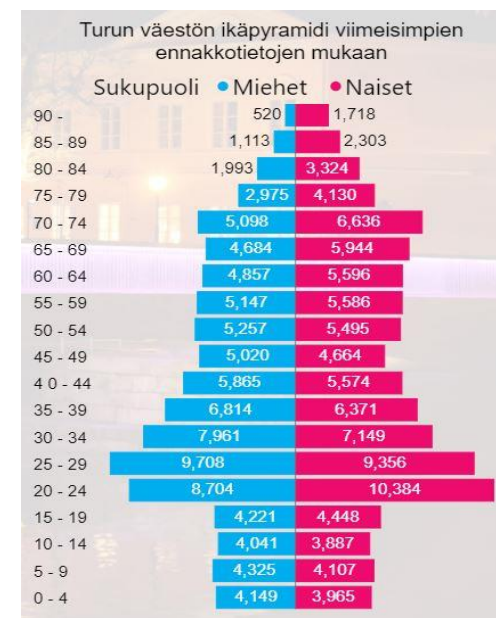
Turun kaupungin väkiluku lisääntyy noin 2 500 asukkaalla vuodessa väestörakenteen muuttuessa. Kaupunki rakentuu uusille asuinalueille, minkä seurauksena alueelliset matalankynnyksen liikkumaan aktivoivat palvelut ja lähiliikuntapaikat on huomioitava. Heinäkuussa 2020 Turun väkiluku oli 193 089 henkilöä.

- 5–19-vuotiaita 33 143 – n. 17 % koko väestöstä
- 20–59-vuotiaita 109 055 – n. 56 % koko väestöstä
- 60–64-vuotiaita 10 453 – n. 5 % koko väestöstä
- Yli 65-vuotiaita 40 438 – n. 21 % koko väestöstä
- Yli 75-vuotiaita 18 076 – n. 9 % koko väestöstä
  - Yli 75-vuotiaista n. 64 % asuu yksin
  - Vuoteen 2025 mennessä yli 75-vuotiaita on n. 22 000 henkilöä

Kuntalaisten osallistaminen ja kuuleminen ovat nousseet yhä tärkeämpään rooliin palvelujen ja toimintojen kehittämisessä. Asiakaslähtöisyys ja asiakastarpeiden tunnistaminen ovat avainasemassa. Turun kaupungin asukasbudjetissa turkulaiset pääsevät ehdottamaan, kehittämään ja äänestämään siitä, miten osa kaupungin budjetista käytetään hyvinvoinnin edistämiseksi suuraluekohtaisella 100 000–150 000 euron budjetilla. Syyskuussa 2020 toteutettavassa äänestysvaiheessa on mukana myös kymmeniä asukailta tulleita liikuntaolosuhteiden investointiehdotuksia. Jokaiselta suuralueelta valitaan eniten ääniä saanut ehdotus, joka toteutetaan vuoden 2021 aikana. Liikuntapalvelut on hyödyntänyt Kerro kantasi -alustaa kesällä 2020 toteutetussa Kaikkia liikuttava Turku -kyselyssä, jossa selvitettiin käyttäjien mielipiteitä ja näkemyksiä liikuntapaikkaverkoston nykytilaan ja tulevaisuuden suunnitelmiin liittyen. Kommentteja ja vastauksia tuli yhteensä 218 kpl. Lisäksi keväällä 2020 on liikuntapaikkakohtaisesti kuultu liikunta- ja urheiluseuroja sekä koululiikuntaa ja Turun Seudun Urheiluakatemiaa kunnallisten liikuntaolosuhteiden tarpeiden, suunnitelmien ja kehittämisen osalta. Webropol-kyselyihin vastasi yhteensä 90 seuraedustajaa ja 45 koululiikunnan toimijaa.

Vankan pohjan turkulaisten liikkumiselle, liikunnan harrastamiselle, kilpaurheilulle ja liikuttamiselle luo Turun kaupungin **liikuntapaikkaverkosto**. Turussa on yhteensä yli 600 liikuntapaikkaa, joista n. 400 on kaupungin. Näistä kunnallisista liikuntakohteista n. 200 on vuoronvarauksen piirissä. Varattavissa olevissa liikuntatiloissa harjoittelu on pääosin maksutonta alle 20-vuotiaille. Myös yli 20-vuotiaiden liikuntavuorot ovat vahvasti subventoituja. Laaja ja ikääntyvä verkosto vaatii monilta osin ylläpitoa ja päivityksiä, joihin kaikkiin rajalliset määrärahat eivät vuosittain riitä. Suurin osa Turun kaupungin liikuntapaikoista on ollut käytössä jo vuosikymmeniä, mikä näkyy peruskorjausvelan kasvuna. Liikuntapaikkojen rakenteilla ja järjestelmillä on omat rajalliset tekniset käyttöikänsä, joita suuret käyttäjäryhmät, pitkät päivittäiset käyttöajat ja rasittavat sääolosuhteet lyhentävät entisestään. Teknisen käyttöiän lähestyessä loppuaan tulee pohtia, kunnostetaanko liikuntapaikka perusteellisesti vai korvataanko se mahdollisesti kokonaan uudella sen toimivuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. Samalla kun liikuntapaikkojen peruskorjausvelka on kasvanut, liikuntapaikkojen ylläpitoon kohdennetut määrärahat ovat pysyneet vähäisinä.

- Seuraavan kymmenen vuoden aikana **liikuntapaikkaverkostossa on merkittäviä uudistamistarpeita**, kun yhdeksän suurta ja keskeistä liikuntaolosuhdetta tulee elinkaarensa päähän. Näissä suosituissa kohteissa on vuonna 2019 tilastoitu yhteensä n. 822 000 käyntiä. Uudistettavat ydinkohteet ovat:
  - Impivaaran jalkapallohalli
  - Impivaaran jäähalli
  - Kupittaaan maauimala

- Kupittaaan urheiluhalli
  - Liikuntakeskus Alfa
  - Lintulan voimistelu- ja sirkustila
  - Petreliuksen uimahalli
  - Sappalinnan palloiluhalli
  - Turun ammatti-instituutin liikuntasalit
- Ratkaistavien ydinkohteiden ohella liikuntapaikkaverkostossa on lisäksi muita kokonaisuuksia ja yksittäisiä kohteita, jotka kaipaavat tarkastelua ja tarvittavia päivityksiä tulevien vuosien aikana toimintaympäristön ja liikuntakäyttäytymisen muuttuessa.
  - Ratapiha-hankkeen mahdollisesti toteutuessa myös Turkuhallin tiloille tulee miettiä vaihtoehtoisia ratkaisuja osana liikuntaolosuhdeverkostoa.
  - Liikuntapalveluiden vuoronvarausten piirissä on tällä hetkellä yhteensä 59 liikuntasalia ja -hallia. Näistä lähes puolet (46 %) on alle 290 m² kokoisia ja alle 500 m² kokoisia n. 85 % (50 kpl). Alle 500 m² kokoisissa liikuntasaleissa on mahdollista harjoittaa esim. lentopalloa, voimistelua ja jumppaa sekä sulkapalloa. Vertailuna täysimittainen koripallokenttä varoalueineen on minimissään 510 m² ja salibandykenttä 1 056 m².
  - Viime vuosien haasteena on ollut myös koulujen liikuntasalien määrän väheneminen. Nopeat muutokset koulujen remonteissa ja tarvittavien väistötilojen ratkaisemisissa aiheuttavat suuria haasteita liikuntaolosuhdeverkoston käyttäjille. Vuosina 2015–2020 liikuntasaliverkostosta on poistunut kuusi salia, ollut remontissa tai muun syyn takia pois käytöstä kahdeksan salia sekä neljä salia on menossa remontiin vuonna 2021. Tulevina vuosina tulee poistumaan viisi liikuntasalia. Uusia liikuntasaleja on tullut kaksi.
  - Koronapandemian myötä ihmiset aktivoituivat käyttämään ulkoliikuntaolosuhteita entistä enemmän. Sekä Turun kaupungin asukasbudjettiehdotuksissa että Kaikkia liikuttava Turku -kyselyn vastauksissa on nähtävillä selkeä tarve ja kysyntä ulkokuntoiluvälineiden päivittämiseen ja lisäämiseen, kuntoportaiden rakentamiseen sekä pyöräilyolosuhteiden ja skeittipaikkaverkoston kehittämiseen.

Liikuntapalvelujen syksyllä 2019 aloittaman **liikuntapaikkaverkoston päivityssuunnitelman** tavoitteena on laatia käytännönläheinen aikataulutettu suunnitelma, jossa huomioidaan tarkastelussa olevien liikuntapaikkojen korvaamisjärjestys, liikuntaolosuhteiden eri käyttäjäryhmät ja liikuntatilojen tehokas käyttö kuntalaisten fyysistä aktiivisuutta edistäen sekä liikuntapaikkaverkoston kokonaisuuden rahoittaminen. Päivityssuunnitelmaa tehdään yhteistyössä Turun kaupungin eri toimialojen kesken. Liikuntapalvelut vastaa suunnitelman koordinoinnista. Suunnitelman työstöön on osallistettu mukaan myös kuntalaiset, liikunta- ja urheiluseurat sekä Turun Seudun Urheiluakatemia, koulut ja päiväkodit. Kokonaistavoitteena on kaupunginvaltuuston hyväksymä suuntaa-antava suunnitelma liikuntapaikkaverkoston kokonaisvaltaisesta päivittämisestä, jonka toteutus alkaa vuonna 2021.

Lajikirjon ja harrastajamäärien kasvaminen edellyttää lisäresursseja myös liikuntatilojen osalta. Kunnallisessa verkostossa ei ole liikuntaolosuhteita kaikille lajeille eikä toisaalta riittävästi vuoroja kaikille halukkaille. Seurojen omat harjoitustilat tai -kohteet, joissa he ovat vuokralla, lisääntyvät ja kallistuvat. Tästä johtuen liikuntalautakunnan myöntämän harjoitustilavuokrien korvaamiseen suunnatun avustuksen (v. 2019 yht. 629 551,46 €) vaikutus on heikentynyt.

- Vuonna 2010 yli 20-vuotiaiden harjoitustiloja on pystytty avustamaan 25 % ja alle 20-vuotiaiden 65 % ja 25 % mukaan.
- Vuonna 2019 avustusmuotoa myönnettiin ainoastaan alle 20-vuotiaiden harjoitustilavuokrien korvaamiseen 52,13 % ja 5 %.
- **Avustusjärjestelmän muutoksilla** olisi mahdollista suunnata lisävaroja myös liikuntapaikkarakentamisen avustusmuotoon, jolloin liikuntapaikkaverkoston kehittämistä voitaisi edistää yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.
- Lisäksi on tärkeää miettiä muita mahdollisia tapoja liikuntapaikkaverkoston ylläpidon tai vastaavasti avustusvarojen rahoittamiselle sekä selvittää Turun kaupungin talouden sopeuttamisohjelman mukaisesti liikuntapaikkojen maksuttomuuden rajaamista ja sen vaikutuksia kokonaisuudelle.

Liikuntapalvelujen vuosi 2020 alkoi positiivisesti talouslukujen ja käyntimäärien ollessa tavoiteltua paremmat. Helmikuusta alkaen 2020 Suomessa levinnyt **koronaviruspandemia** vaikutti kuitenkin myös turkulaisten liikkumiseen sekä Turun kaupungin järjestämiin liikuntapalveluihin. Liikuntapaikat suljettiin 13.3.2020 koronaviruksen leviämisen hillitsemiseksi. Kuntalaisten hyvinvointia pyrittiin edistämään mm. maksuttomien digitaalisten liikunnanohjauspalvelujen ja liikuntaryhmien keinoin sekä viestimällä monipuolisista ulkoliikuntamahdollisuuksista. Ikääntyneille ohjattiin alueellisesti parvekejumppia. Liikuntapaikat avattiin asteittain touko-kesäkuussa viranomaisohjeita noudattaen turvaetäisyydet, hygieniat ja henkilömäärärajoitteet huomioiden. Myös ohjatut liikuntatoiminnot aloitettiin kesäkuussa turvallisuusseikat huomioiden. Vaikka koronaviruspandemia on muuttanut useilta osin yhteiskunnan käytäntöjä, se luo myös uusia mahdollisuuksia mm. liikuntapalvelujen ja toimintatapojen kehittämiseen. Koronapandemian aiheuttamat uudet haasteet huomioidaan toiminallisissa tavoitteissa ja toiminnassa vuonna 2021.

Koronaviruspandemian aiheuttamat sulut ja toimintojen lakkauttamiset vaikuttivat myös turkulaiseen järjestökenttään. Liikuntalautakunnan vuoden 2020 avustusrahat sekä niiden varatut avustuskohdaiset kohdistukset pysyivät ennallaan, mutta periaatteita päivitettiin niin, että koronaviruspandemian aiheuttamat muutokset esim. toiminnan kestossa tai harjoitustilaolosuhteiden käytössä ei vaikuta avustuksen myöntöperiaatteisiin. Toteutumattomien vuorojen osalta kunnallisista liikuntatiloista ei myöskään peritty maksuja. Tilanteen hahmottamiseksi liikuntapalvelut myös toteutti huhtikuussa 2020 seurakyselyn, jolla selvitettiin yleistä tilannekuvaa sekä koronaviruspandemian aiheuttaman poikkeustilan vaikutuksia liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten toimintaan sekä talouteen. Lisäksi kyselyllä kerättiin ideoita seuroissa ilmenevien haasteiden taklaamiseksi. Kyselyyn vastasi 151 seuraa ja yhdistystä vastausprosentin ollessa 84 %.

Koronaviruspandemian aikaisen seurakyselyn keskeiset havainnot:

- Liikunta- ja harjoitustoiminta oli pysähdyksissä 33 % seuroista ja 55 % yhdistyksistä
- Toiminnassa noussut vahvasti esiin digitaalisuus eri muodoissa ja uudet käytänteet (mm. etä- ja livetreenit sekä videovalmennus)
- Suurimmat haasteet seuroissa olivat tilavuokrat- ja maksut ja saamatta jääneet tulot
- Seurat ennakoivat jäsenkatoa. Yhdistyksissä tilanne parempi.
- Valmentajien ja ohjaajien siirtymistä pois seuroista ja yhdistyksistä ei nähty ongelmaksi.
- Kriittiseksi talousongelman arvioi 7% vastaajista. Toiveissa oli suora rahallinen tuki sekä vuokrahuojennukset ja -vapautukset. Lisäksi toivottiin, että tilanne huomioitaisiin liikunta-avustuksissa.

1.3 Toiminnan kehittämissuunnitelma

Turun kaupunginvaltuusto päätti käynnistää kaupungin talouden sopeuttamisprosessin kesäkuussa 2019 ja sen jälkeen kaupunki on valmistellut toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Vuoden 2020 talousarvioon on sisällytetty vuosille 2021–2023 **talouden sopeuttamisohjelma**, jossa esitetään yhteensä 95 toimenpiteen käynnistämistä talouden tasapainottamiseksi. Näihin sisältyy viisi liikunnan palvelualueelle kohdistettua toimenpidettä: liikuntapaikkojen maksuttomuuden rajaaminen, palvelusetelimalli lasten ja nuorten harrastustoimintaan, jäähallien ja keinonurmikenttien yhtiöittäminen, luonnonjääkenttien ylläpidon osittainen siirtäminen alueen asukkailla sekä ulkokenttien varausasteen nostaminen. Näistä kokonaistoiminnan toimintojen ja palvelurakenteiden kehittämisen kannalta oleellimmat kokonaisuudet ovat liikuntapaikkojen maksuttomuuden rajaaminen sekä palvelusetelimallin kehittäminen lasten ja nuorten harrastustoimintaan.

1.3.1 Strategiset painopisteet

Liikkuvat lapset ja nuoret – Kaikki lapset ja nuoret omaksuvat liikunnallisen elämäntavan

- Liikuntapalvelut edistää lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen yhteistyötä lasten ja nuorten kiinnittymiseksi liikunnalliseen elämäntapaan. Liikuntapalveluilla ja yhteistyötahoilla (varhaiskasvatus, oppilaitokset, nuorisopalvelut, huoltajat, järjestöt, neuvola- ja kouluterveydenhuolto ym.) on yhteinen ydinviesti lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistämisen osa-alueista.
- Pääpaino lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistämistyössä on erityisesti varhaiskasvatuksikäisissä lapsissa ja heidän huoltajissaan.
- Liikuntapalvelut edistää yhdessä sidosryhmien kanssa lasten liikunnan laatutekijöiden toteutumista lasten liikunnassa. Liikuntapalvelut edistää sidosryhmien tiedon ja ymmärryksen lisääntymistä lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan taustalla olevista tekijöistä.
- Keskeiset menossa olevat projektit: Liikkuva varhaiskasvatus -hanke, Liikkuva toinen aste -hanke, Vapaa-aikatoimialan yhteinen selvitys lasten ja nuorten harrastamisen edistämiseksi, Terveempää elämää -koulu hyvinvointiyhteisönä kehittämishanke

Aktivoiva ympäristö ja olosuhteet luovat edellytykset liikunnalliseen elämään

- Liikuntapalvelut toimii asiantuntijaroolissa, kun kaupunkia suunnitellaan ja kehitetään liikunnallista elämäntapaa edistäväksi kaupunkiympäristöksi yhteistyössä eri sektoreiden kanssa. Aktivoivalla ympäristöllä on tulevaisuuden kunnassa korostuva rooli terveyden ja liikunnallisen elämäntavan edistämisessä
- Liikuntapalvelut etsii uusia kehittämiskonsepteja liikuntaolosuhdeverkoston rahoittamiseksi, rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi
- Keskeiset menossa olevat selvitystyöt ja projektit: Liikuntapaikkaverkoston päivityssuunnitelma, Aktivoiva ympäristö ja olosuhteet -projekti

Liikunta innostavana kumppanina elinvoiman ja hyvinvoinnin edistämisessä

- Liikunnan kasvava kumppanuus ja uudenlainen konseptointi yritysten sekä tutkimus- ja oppilaitosten kanssa sekä elinvoiman että hyvinvoinnin edistämiseksi
- Turku rakentuu houkuttelevaksi urheilutapahtuma- ja liikuntamatkailukaupungiksi sekä valmennus- ja koulutuskeskukseksi yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- Liikunta kehittää entisestään liikunnan palveluketjuja ja neuvontaa eri kumppanien kanssa terveiden elintapojen edistämiseksi, terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi sekä yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden vähentämiseksi
- Keskeiset menossa olevat projektit: Turku Future Sports – Kaikkia liikuttava Turku, Liikuntaneuvonnan palveluketjut -projekti, Voimaa vanhuuteen –hanke, Liikkuva aikuinen –hanke, Koko Turku liikkuu-kampanja

Liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen turkulaisten liikkumisen lisäämiseksi

- Kaupungin roolin kehittäminen mahdollistajasta myös aktiiviseksi kumppaniksi olosuhteiden, avustus- ja vuorojenjakopalveluiden sekä aktivointipalveluiden uudella kehittämisellä
- Seura- ja yhdistystoiminnan laadun ja osaamisen yhteiskehittäminen tiedolla johtamisen sekä paikallisen ja kansallisen osaamisverkoston avulla
- Keskeiset menossa olevat projektit: Lasten liikunnan laatutekijöiden edistäminen seuroissa -hanke

1.3.2 Keskeiset kehittämiskokonaisuudet

- Liikuntapaikkaverkoston päivityssuunnitelma viedään valtuustotason päätöksentekoon vuoden 2020 loppuun mennessä. Suunnitelman mukainen toteutus alkaa vuonna 2021.
- Lasten ja nuorten harrastustoiminnan edistäminen ja kehittäminen jatkuu vapaa-aikatoimialan yhteisenä selvitystyönä myös vuonna 2021.
- Talouden sopeuttamishjelmaan sisältyvään harrastustoiminnan palvelusetelimallin valmistelun selvitykseen liittyvät osiltaan myös liikuntalautakunnan avustusjärjestelmän päivittäminen sekä liikuntatilojen maksuttomuuden rajaamisen selvitystyö, jotka molemmat on suunniteltu aloitettavan vuoden 2021 aikana.
- Vuoden 2021 aikana aloitetaan poikkihallinnollinen keskustelu mahdollisesta Turun liikkumisohjelman tai vastaavanlaisten toimenpiteiden valmistelusta, jonka ajankohtaisuus ja tarpeellisuus on nostettu esille kaupunginvaltuutetun ja liikuntalautakunnan jäsenten jättämässä aloitteissa.

- Liikuntapalvelujen yhteisen viestinnän kehittäminen: kuntalaisten liikkumaan aktivoinnin edistäminen, sosiaalisen median ja digitaalisten palvelujen hyödyntäminen, yhteistyöverkoston kumppanuuksien esiin nosto jne.
- Liikuntaolosuhteiden kävijämäärien tilastoinnin ja seurannan sekä asiakastiedonkeruun kehittäminen
- Liikuntapalvelujen tuotehinnaston tarkastelu ja asiakastarvelähtöinen kehittäminen

2 Taloudelliset tavoitteet

2.1 Määrärahat

1.000 €			
Liikuntalautakunta	TOT 2019	TAM 2020	TA 2021
Toimintatulot	4 325	4 045	4 045
Toimintamenot	24 773	25 217	25 431
Toimintakate	-20 448	-21 172	- 21 386
Muutos-%		3,5 %	1,0 %

3 Resurssien käyttö

3.1 Työvoiman käyttö

	TOT 2019	TA 2020	TA 2021
Htv	99,0	102	102
Palkat ja palkkiot	3 659 802	3 605 761	3 659 999
Sijaistus %	35,9	31	31
Sairauspoissaolo%	2,2	2,5	2,5

4 Toiminnalliset tavoitteet

Liikuntapalvelujen toiminta perustuu kohdassa 1.1. esiteltyihin ydinprosesseihin. Alla on esitelty tarkemmin liikunnallisen elämäntavan yksikön ja liikuntapaikkayksikön sekä avustustoiminnan tavoitteita ja sisältöjä.

4.1 Perustoiminnan tavoitteet: liikuntapalvelutuotteet ja -toimenpiteet

Liikunnallisen elämäntavan yksikkö vastaa liikuntapalvelujen tuottamisesta ja toteutuksesta yhdessä eri sidosryhmien kanssa. Yksikön ydintehtäviin kuuluvat kaikenikäisten kuntalaisten liikkumaan aktivointi sekä alueellisen yhteistyön toteutus ja kehittäminen liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi yhdessä mm. Turun kaupungin muiden toimialojen, ympäristökuntien, yhdistysten ja seurojen, järjestöjen sekä oppilaitosten kanssa. Lisäksi yksikön palveluihin lukeutuu mm. liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhteisöjen toimintaan liittyvien avustusten käsittely. Yksikkö koostuu 14 työntekijästä: seitsemän liikuntapalveluvastaavaa, kaksi liikuntasih-teeriä, kaksi koululiikuntavastaavaa, liikuntasuunnittelija, erityisasiantuntija ja erityisliikunnanohjaaja. Yksikköä johtaa liikuntapalvelupäällikkö.

Lasten ja nuorten liikuttamisen palvelut:

- Lasten liikunnan ihmemaa
- Liikkuva koulu – LiiKe-kerhot (Liikkuva koulu -ohjelma)
- Koululiikunnanohjaus
- Mihi.fi
- Harrastamisen edistäminen/Harrasteaikaikkuna (Harrastamisen Suomen mallin pilotointi)
- Lasten ja nuorten soveltavan liikunnan palvelut
- Saattajakortti
- Maahanmuuttajien liikuntapalvelut
- Lasten ja nuorten liikuntaneuvonta-/liikunnan palveluohjauspilotti

Työikäisten ja ikääntyvien liikuttamisen palvelut:

- Leikit liikkeellä (Liikkuva aikuinen)
- Kunnon äijät (Liikkuva aikuinen)
- Leikkipuistojummat
- Ihanaiset naiset (Liikkuva aikuinen)
- Raskas sarja (Liikkuva aikuinen)
- Kimmoke-ranneke (Liikkuva aikuinen)
- Saattajakortti
- Liikuntaneuvonta (Liikkuva aikuinen)
- Kuntokonkarit (Liikkuva aikuinen)
- Työikäisten ja ikääntyneiden soveltavan liikunnan palvelut (Liikkuva aikuinen)
- Maahanmuuttajien liikuntapalvelut (Liikkuva aikuinen)

- Senioriranneke
- VoiTas-toiminta (Voimaa vanhuuteen)
- Kuntosalin ABC- kurssit ja laiteopastus (Liikkuva aikuinen)

4.2 Perustoiminnan tavoitteet: liikuntaolosuhteet sekä asiakaspalvelu ja liikuntatilojen vuorojako

Liikuntapaikkayksikkö ylläpitää ja kehittää liikuntapaikkoja sekä avustaa liikuntaolosuhdeverkoston ylläpitoa ja kehittymistä Turun kaupungissa. Lisäksi liikuntapaikkayksikkö vastaa kunnallisten liikuntatilojen vuorojaosta sekä siihen liittyvistä hallinnollisista ja asiakaspalvelullisista toiminnoista. Tavoitteena on tarjota kattavat sekä korkeatasoiset kuntalaisten hyvinvointia ja urheilukulttuuria edistävät liikuntaolosuhteet, joiden käyttöaste on korkea. Yksikkö tekee tiivistä yhteistyötä liikunnallisen elämäntavan yksikön kanssa kehittäen ja edistäen kuntalaisten liikkumismahdollisuuksia. Liikuntapaikkayksikkö koostuu kahdeksasta osastosta: asiakaspalvelu ja vuoronvaraus, liikuntasuunnittelu, uimalaitokset, jää- ja jalkapallohallit, liikuntahallit ja -salit, liikuntakeskukset, ulkoliikuntaolosuhteet sekä kunnossapito. Yksikössä on yhteensä 84 työntekijää. Yksikköä johtaa liikuntapaikkapäällikkö.

Ydintehtävät ja -alueet:

- Kunnallisten liikuntatilojen vuorojako ja tilavaraukset
  - o yhteensä n. 200 erillistä varattavissa olevaa liikunta- ja kokoustilaa (4 kpl)
- Liikuntapaikkojen ylläpito, tiettyjen tilojen valvonta ja uimalaitosten ohjatut toiminnot:
  - o Impivaaran ja Petreliuksen uimahallit sekä kuntosalit, Samppalinnan ja Kupittaan maauimalat, Paattisten aluetalon uima-allas ja kuntosali sekä uimalaitoksissa järjestettävä ohjattu liikunta
  - o sisäliikuntahallit ja -salit: 59 koulujen liikuntasalia/palloiluhallia, joista 54 erillistä rakennusta (tilanne)
  - o Liikuntakeskus Alfa, jossa 12 erilaista liikuntatilaa
  - o ulkokentät: 97 palloilukenttää, 25 tenniskenttää, 14 rantalentopallokenttää, 15 koripallokenttää, 15 lentopallokenttää sekä Parkin kentän tekojäärata ja -kaukalo talvisin
  - o Impivaaran ja Varissuon jäähallit sekä Varissuon jäähallin kuntosali
  - o Impivaaran jalkapallohalli
  - o Kupittaan urheiluhalli + kuntosalit
  - o Paavo Nurmen stadion ja Urheilupuisto
  - o 8 skeittipaikkaa, 3 frisbeegolfrataa, 2 BMX-rataa, velodromi, Kupittaan tekojäärata sekä kymmeniä lähiliikuntapaikkoja
  - o 21 ulkokuntoiluolosuhdetta
  - o 54 km kuntoilureittejä, joissa ylläpidetään latuja talvisin ja 100 km ulkoilupolkuja
  - o 3 uimarantaa, joista kahdella kesäisin rantavalvonta ja 3 kanoottilaituria
  - o Soutu- ja melontakeskus, Kupittaan ammuntarata, Impivaaran jousiammuntarata, Parkin miekkailutila sekä Hirvensalon laskettelurinne
- Asiakaspalvelu
  - o Liikuntapalveluiden tuotteiden ja liikuntarannekkeiden myynti
  - o Seurarannekejärjestelmä Kilpurin hallinnointi
  - o Liikuntapalvelujen hinnastoon ja kassajärjestelmän toimintoihin liittyvät tehtävät
  - o Liikuntatilojen avainten hallinnointi ja asiakaspalvelu

- Tilavuokrien laskutus ja asiakaspalvelu
- Liikuntasuunnittelu
  - Liikuntaolosuhdeverkoston hallinta, seuranta ja kehittäminen

4.3 Perustoiminnan tavoitteet: avustukset

Avustustoiminnan tavoitteena on liikunta- ja urheiluseurojen sekä liikuntaa järjestävien yhdistysten elinvoiman sekä kuntalaisten liikuttamisen mahdollisuuksien edistäminen. Liikuntalautakunta päättää vuosittain avustuslajeittain kohdennetut määrärahat, joiden jaon valmistelusta vastaa liikuntapalveluiden henkilökunta. Vuonna 2020 liikuntalautakunnalla on 1,4 miljoonaa euroa avustusmäärärahoja, jotka jaetaan alla olevien avustuslajien kesken päätettyjen avustusperiaatteiden ja aikataulujen mukaisesti.

Liikuntaolosuhteisiin kohdistettavat avustukset:

- Avustus harjoitustilavuokrien korvaamiseen
- Avustus uuden liikuntapaikan rakentamiseen
- Avustus suunnistuskarttojen tekemiseen
- Kohdennetut eristysavustukset

Toimintaan kohdistettavat avustukset:

- Urheilu- ja liikuntaseurojen toiminta-avustus
- Muun yhdistystoiminnan toiminta-avustus
- Vammais-, eläkeläis- ja maahanmuuttajayhdistysten toiminta-avustus
- Vammaisavustaja-avustus
- Liikuntatapahtumien avustaminen

Osaamiseen liittyvät avustukset:

- Avustus valmentajien, ohjaajien ja toimihenkilöiden koulutukseen
- Nuoren urheilijan stipendi

4.4 Projektit

Hanke	Projekti	Hyötytavoite	Tuotostavoite	Strategiakytös
Liikuntapaikkaverkoston päivitys	Liikuntapaikkojen maksuttomuuden rajaaminen (45.)	Liikuntaolosuhteiden hinnoitteluperiaatteiden päivityksillä ja maksuttomuuden rajaamisella pystytään vaikuttamaan eri lajien harrastajien entistä tasavertaisempaan kohteluun liikuntapaikkojen käytön näkökulmasta. Liikuntaolosuhteiden käyttömaksuilla on suora vaikutus myös kertyneisiin tuloihin, jotka olisi mahdollista suunnata suoraan liikuntapaikkaverkoston kehittämiseen ja ylläpitoon. Liikuntatilakohtaisesti määritellyt hinnat myös kannustavat käyttäjiä hakemaan vuoroja todelliseen tarpeeseen perustuen tarjoten aiempaa enemmän vapaita vuoroja käytettäväksi. Lisäksi liikuntatilat saadaan tehokkaampaan käyttöön, kun hinnoittelun avulla pystytään ohjaamaan varauksia myös suosittuimpien ajankohtien ulkopuolelle. Hinnoitteluperiaatteiden muutoksella saattaisi olla positiivinen vaikutus myös liikuntapaikkaverkoston kokonaiskehittämiseen yksityiset toimijat mukaan lukien luoden lisää liikuntamahdollisuuksia kuntalaisille.	Liikuntapaikkojen käyttömaksujen hinnoittelumallin päivittäminen ja maksuttomuuden mahdollinen rajaaminen tehdään liikuntapaikkaverkoston päivityssuunnitelman yhteydessä. Hinnoittelumalliesityksiä varten tehdään tarvittavat laskelmat mm. liikuntaolosuhteiden ylläpitokustannuksista ja käyttötuntihinnoista, tilasubventioista, lajikohtaisista avustussummista, harrastus- ja käyntimääristä, liikuntatilojen hinnoittelumallien vaikutuksista harrastusmaksuihin sekä kuuluaan ja osallistetaan tilojen pääkäyttäjryhmiä. Hinnoittelumallin päivitys kulkee käsi kädessä avustusjärjestelmän uudistamisen kanssa. Valmistelu aloitetaan vuonna 2021. Tavoitteena on ottaa päivitetty malli käyttöön vuonna 2023.	Sopeuttamisohjelma 2.3.7 Hyvän elämän Turku luodaan ottamalla aktiivisuus elämäntavaksi,
Liikuntapaikkaverkoston päivitys	Palvelusetelimalli lasten liikunta ja harrastustoimintaan (54.)	Osana avustusjärjestelmän tarkastelua ja mahdollista uudistamista tavoitteena on luoda yksinkertainen ja selkeä palvelusetelimalli tukemaan turkulaisten 6-18-vuotiaiden lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia. Tarkoituksena on myös selvittää, miten palvelusetelimalli edistää lasten ja nuorten liikkumista sekä harrastuksiin osallistumista.	Liikuntatilojen hinnoittelumallin ja liikuntapaikkaverkoston päivittämiseen liittyen aloitetaan liikuntalautakunnan avustusjärjestelmän kehittämisen valmistelu vuonna 2021. Tavoitteena ottaa uusi avustusjärjestelmä käyttöön vuonna 2023. Avustusjärjestelmän kehittämiskokonaisuuden yhtenä osa-alueena on palvelusetelimallin pilotointi. Tavoitteena on toteuttaa vuoden 2021-2022 aikana rajatun alueen pilottihanke, jossa Turun kaupunki (yhteistyössä Suomen akatemian Style-hankkeen kanssa) kokeilisi, kuinka palvelusetelimallinen rahoittaminen toimisi käytännössä. Tietyn ikäinen lapsi/nuori saisi x euron arvoisen palvelusetelin, jonka hän voi käyttää harrastustoimintaan. Kaupungin kehitteillä oleva Oma Turku -asiakastili mahdollistaisi digitaalisen rahoituksen siirron ja palvelujen seurannan. Pilotointi perustuen on mahdollista tehdä jatkotoimenpiteidenjauksia palvelusetelimallin käyttöönotosta koko kaupungin laajuudella.	Sopeuttamisohjelma, 2.3.7 Hyvän elämän Turku luodaan ottamalla aktiivisuus elämäntavaksi

Hanke	Projekti	Hyötytavoite	Tuotostavoite	Strategiakytöks
	Aktivoiva ympäristö ja olosuhteet	Aktivoivalla ympäristöllä on tulevaisuuden kunnassa korostuva rooli terveyden ja liikunnallisen elämäntavan edistämässä. Liikuntapalvelut etsii uusia kehittämiskonsepteja liikuntaolosuhdeverkoston rahoittamiseksi, rakentamiseksi ja ylläpitämiseksi.	Tavoitteena on luoda mallinnos aktivoivan ympäristön arviointiin. Alueellisena pilottikohteena käytetään Varissuon kehittyvää keskuspuistoa, jossa tutkitaan investointien aktivoivaa vaikutusta liikkumiseen. Projektin alkuvaiheen mittaukset tehtiin vuonna 2018. Vertailumittaukset tehdään syksyllä 2021, jonka jälkeen projekti saadaan päätökseen.	3.3.10 Sujuvaa ja turvallista arkea tuetaan hyvällä kaupunkiympäristöllä ja palveluilla
	Liikkuva aikuinen	Liikkuva aikuinen -ohjelman toimenpiteiden (liikkuva työelämä ja liikuntaneuvonta) avulla voidaan edistää työikäisen väestön liikunnallista aktiivisuutta. Toimenpiteiden kehittäminen edellyttää hyvää nykytilanteen tuntemista ja eri toimijoiden välisen yhteistyön lisäämistä.	Toteutetaan turkulaisen aikuisväestön liikunnan nykytilanteen arviointi, sisältäen toimintarajoitteisten kohderyhmät. Arviointi sisältää liikuntapalveluiden nykyisen toiminnan, muiden toimialojen liikkumista edistävät toimenpiteet, muiden liikuntatoimijoiden toimenpiteet sekä yritysten työpaikkaliikunnan toimenpiteet. Projektin tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva nykyisistä toiminnoista sekä niiden ja yhteistyön kehittämistarpeista. Arviointiin ja analysointiin perustuen luodaan toimenpide-ehdotukset turkulaisen aikuisväestön liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi sekä käynnistetään määritellyt toimenpiteet vuodesta 2022 alkaen.	2.3.7 Hyvän elämän Turku luodaan ottamalla aktiivisuus elämäntavaksi
Liikuntapaikkaverkoston päivitys	Liikuntatilojen käytön tehostaminen ja vuorojaon kehittäminen	Käyttämättä tai vajaalla käytöllä olevien liikuntatilojen varauksiin puuttumalla säästetään investointikustannuksissa. Vuorojakoprosessin tehostaminen mm. digitaalisesti ja toimintamallin avaaminen sekä vähentää asiakaspalautteen määrää että säästää henkilöstön aikaa. Avoimella ja selkeällä prosessilla taataan toimintavarmuus organisaation sisällä sekä avoimuus ja tasapuolisuus ulospäin.	Tavoitteena on vuorojaon prosessien tehostaminen ja avaaminen sekä vuorojakoperiaatteiden näkyväksi tekeminen, digitaalisten järjestelmien tehokkaampi hyödyntäminen vuorojakoprosessin pohjana. Tavoitteet ja tuotokset tukevat liikuntapaikkaverkoston päivitykseen liittyvää hinnoittelumallin kehittämistä ohjaten tehokkaampaan ja asianmukaiseen liikuntatilojen käyttöön. Vuonna 2017 aloitettu projekti saadaan päätökseen vuoden 2021 aikana, kun kehitetyt käytännöt otetaan osaksi perustoimintaa.	2.3.3 Aktiivista elämäntapaa edistävät palvelut kohdennetaan hyödyntämällä paremmin asiakas- ja asukastietoa

Hanke	Projekti	Hyötytavoite	Tuotostavoite	Strategiakytös
	Voimaa vanhuuteen tutuksi ja tavaksi. Voimaa Vanhuuteen mentorointi-ohjelma	Toimintakykyinen vanhusväestö tukee kunnan elinvoimaisuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset vähenevät, mikäli yli 75-vuotiaita kuntalaisia saadaan säännöllisen liikunnan pariin. Tämä edellyttää tiedon ja osallistumismahdollisuuksien lisäämistä koko kaupungin kattavasti. Seura-. yhdistys- ja oppilaitosyhteistyön kautta toimintamuotoja ja liikuntamahdollisuuksia pystytään lisäämään ja kehittämään.	Voimaa vanhuuteen - ohjelman hyvien käytänteiden kehittäminen ja erityisesti toimiva yhteistyö kaupungin toimijoiden kesken ja palveluketjun saumaton jatkumo kolmannelle sektorille: kohderyhmän liikuntamahdollisuudet lisääntyvät. Projektin pääasiallinen tuotos on ikääntyneiden vaikuttavien ja tarkoituksen mukaisten liikuntaryhmien lisääntyminen kolmannen sektorin toimijoiden parissa. Lisäksi: yli 75-vuotiaiden liikunnan palveluketju selkeytyy ja oikeat asiakkaat löytävät/ohjautuvat oikea-aikaisesti heille sopiviin palveluihin. Projekti on jatkunut vuodesta 2017.	2.1.3 Luodaan parempia palveluita kehittämällä vaikuttavia asiakaskeskeisiä palveluprosesseja
	Asiakastietojen keruu	Asiakastietojen keruu ja seuranta suhteutettuna käytävissä oleviin tilaresursseihin mahdollistaa paremman tiedolla johtamisen ja toimenpiteiden entistä tehokkaamman kohdentamisen. Järjestelmän tuottamasta tiedosta on hyötyä sisäisenä työkaluna mm. vuoronjaon periaatteiden toteutumisen seurannassa, avustamismäärärahojen kohdentamisessa sekä tarveselvitysprosesseissa.	Projektin päätuotoksena on asiakastiedonkeruujärjestelmä, jonka avulla voidaan kerätä asiakastiedot systemaattisella, vertailukelpoisella ja toistettavissa olevalla tavalla (vuosi toisensa jälkeen). Projektin aikana määritellään myös toimipisteiden eli liikuntatilojen kapasiteetit, sekä harraste- ja kilpaurheiluvuoronvarausta varten. Projekti toteutetaan useassa vaiheessa, jolloin tuotoksia on useampia: nykytilan kuvaus, otos- ja menetelmien testausuunnitelma, tilojen kapasiteettien määrittely, harraste- ja kilpaurheilumäärittelmät, valmis järjestelmä, analysoitavaksi saatavan datan haltuunotto sekä datan analyysisuunnitelman tarkentaminen. Tavoitteena on saattaa projekti päätökseen vuoden 2021 aikana.	2.3.3 Aktiivista elämäntapaa edistävät palvelut kohdennetaan hyödyntämällä paremmin asiakas- ja asukastietoa

5 Henkilöstön hyvinvointi ja työelämän laatu

5.1 Kaupungin yhteiset tavoitteet

Henkilöstöohjelman painopistealue	Toimialan tavoite TA 2021	Palvelualueen toimenpiteet TA 2021
Työ lisää hyvinvointia.	1A Kehitetään työyhteisötaitoja ja johtamista. <ul style="list-style-type: none"> - hyödyntämällä koulutusta - antamalla tukea - luottamalla omiin alaisiin 	- Pyritään parantamaan työpaikan ilmapiiriä vuorovaikutteisella johtamiskulttuurilla. - Työmäärien ollessa korkeita pyritään tehokkaammin priorisoimaan töitä ja kehitetään myös itsensä johtamista mm. kehityskeskusteiluihin ja koulutuksiin tukeutuen.
Rakentava ja hallittu muutos – muutos on mahdollisuus!	6A Työyhteisön kyky kehittää omaa toimintaansa	- Kehitetään etätyökulttuuria - Osallistetaan työntekijöitä laajasti kehittämistyöhön. - Ymmärryksen lisääminen työntekijöiden vastuusta omasta työstään sekä työyhteisön hyvinvoinnista. Liikuntapalvelujen organisaatiota uudistettiin vuonna 2019. Tällä muutoksella pyritään hyödyntämään henkilöstön osaamista ja voimavaroja nykyistä paremmin.
Parempi johtaminen	9B Työpaikan tiedonkulun varmistaminen	- Pidetään säännöllisesti työpaikkakokouksia. - Tiedonkulku varmistetaan viestimällä kahdensuuntaisesti palvelualueen johtoryhmässä, laajennetussa johtoryhmässä, osastopalavereissa ja henkilökuntapäivillä.
Lisätietoja:		

5.2 Toimialoittain/palvelualueittain seurattavat tavoitteet

Kunta 10- mittarit	TOT 2018	TA 2020	TA 2021
Kehityskeskustelujen käyminen (kyllä, %)	74,2	80	80
Kehityskeskusteluja hyödyllisinä pitävät (kyllä, %)	43,8	60	60
Työilmapiiri (1 – 5)	3,21	3,5	3,5

6 Tunnusluvut

6.1 Tavoitteelliset tunnusluvut

Tunnusluku	Tyyppi	TOT 2018	TOT 2019	TA 2020	Arvio TOT 2020	TA 2021	Seuranta- väli
Liikunnallisen elämäntavan yksikön käyntikerrat yht.	V	108 132	161 785	108 000	100 125	155 653	2 krt/v
Lapset/nuoret (ei sisällä Liikkuva koulu -ryhmiä)	V	72 452	117 711	72 450	53 618	62 828	2 krt/v
Työikäiset	V	13 670	14 520	14 000	11 428	13 300	2 krt/v
Ikääntyneet	V	10 115	13 839	11 000	10 144	10 450	2 krt/v
Soveltava liikunta	V	5 665	6 389	6 500	4 852	6 175	2 krt/v
Maahanmuuttajat	V	5 998	9 186	7 000	6 052	6 650	2 krt/v
Muut (sis. liikuntaneuvonnan v. 2019 alkaen)	V	232	140	500	939	650	2 krt/v
Liikkuva koulu ryhmien määrä		215	377	215	126	130	2 krt/v
Liikkuva koulu harrastajien KA kävijä-määrä /vko		3 000	3 200	3 200	1 425	1 600	2 krt/v
Avustukset per asukas	T/T	7,40 € (7,31 €)	7,45 €	7,33 €	7,45 €	7,41 €	1 krt/v
Uimalaitosten kävijämäärät	V	808 000	825 682	800 000	550 000	760 000	1 krt/kk
Palloiluhallit ja isot liikuntasalit varausaste	K/T	84%	72 %	80%	75 %	80 %	2 krt/v
Pienet ja keskikokoiset liikuntasalit varausaste	K/T	68%	68 %	70%	65 %	70 %	2 krt/v
Täysimittaiset keinonurmikentät käyttöaste (1.4.-31.10.)	K/T	43%	47 %	60%	50 %	60 %	2 krt/v
(Muut) pallokentät käyttöaste (1.5.-31.10.)	K/T	15%	29 %	15%	10 %	15 %	2 krt/v
Jäähallien (Varissuo, Impivaara) varausaste	K/T	65%	62 %	70%	70 %	70 %	2 krt/v
Lasten ja nuorten osuus tilavarauksista		55%	57 %	55%	60 %	60 %	2 krt/v

Liikuntapalveluiden nettomenot/asukas	T/T	105,90 € (106,41 €)	105,81 €	110,46 €	114 €	110,76 €	1 krt/v
Asiakastyytyväisyys KA - Liikuntahallit	L/V	3,85 (3,9)	-	3,9	3,9	3,9	1 krt/v
Asiakastyytyväisyys KA - Kuntosalit	L/V	3,88 (3,8)	-	3,9	3,9	3,9	1 krt/v
Asiakastyytyväisyys KA - Uimahallit	L/V	3,96 (3,9)	-	4,0	4,0	4,0	1 krt/v
Asiakastyytyväisyys KA – Koulujen salit	L/V	3,49 (4,0)	-	3,9	3,9	3,9	1 krt/v

Tunnusluvun tyyppi:

V= Volyymi

L/V=Laatu/vaikutavuus

S/P=Saatavuus/peittävyys

T/T=Tuottavuus/taloudellisuus

7 Lähteet

(1) ATH 2015. Aikuisten terveys- hyvinvointi- ja palvelututkimus. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/finsote-tutkimus/aiemmat-tutkimukset/aikuisten-terveys-hyvinvointi-ja-palvelututkimus-ath->

(2) Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2018. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf

(3) FCG 2019. Kuntapalvelut Turussa vuonna 2019.

(4) FinLapset-rekisteriseuranta 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. (Viitattu 10.9.2020). Saatavissa: <http://www.terveytemme.fi/finlapset/>

(5) FinSote 2018. Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote. <http://www.terveytemme.fi/finsote/index.html>

(6) Husu P, Sievänen H, Tokola K, Suni J, Vähä-Ypyä H, Mänttari A, Vasankari T. 2018. Suomalaisten objektiivisesti mitattu fyysinen aktiivisuus, paikallaanolo ja fyysinen kunto. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf

(7) Itkonen, H., Lehtonen, K. & Aarresola, O. (toim.) Tutkimuskatsaus liikuntapoliittisen selonteon tausta-aineistoksi. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:6. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/Tutkimuskatsaus_liikuntapoliittiseen_selontekoon_2018.pdf

- (8) Kokko, S., Martin L., Villberg, J., Ng, K. & Mehtälä, A. 2018. Itsearvioitu liikunta-aktiivisuus, ruutu-aika ja sosiaalinen media sekä liikkumisen seurantalaitteet ja -sovellukset. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.). Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf
- (9) Koski, P. & Hirvensalo, M. 2019. Liikunnan merkitykset ja esteet. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf
- (10) LIITU-tutkimus, Turun lisäotos/urheiluseurahrastaminen. 2018. Turun kaupungin Liikuntapalvelukeskuksen materiaali.
- (11) Likes. 2018. Tulokortti 2018: Lasten ja nuorten liikunta Suomessa. Saatavana: https://www.likes.fi/filebank/2776-tuloskortti2018_FI_PDF_150.pdf
- (12) Martin, L., Suomi, K. & Kokko, S. 2019. Liikuntatilaisuudet. Teoksessa Sami Kokko & Anette Mehtälä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1. https://www.liikuntaneuvosto.fi/wp-content/uploads/2019/09/VLN_LIITU-raportti_web-final-30.1.2019.pdf
- (13) Matarma, T. 2020. Associations between motor skills, physical activity and sedentary behaviour. Turun yliopiston julkaisuja. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/148969/AnnalesD1471MatarmaDISS.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- (14) Move! -mittauksen tulokset Turussa 2019.
- (15) Tammelin, T. & Karvinen, J. (toim.) 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf
- (16) THL. 2019a. Kouluterveyskyselyn tulokset. Indikaattori: Vähintään tunnin päivässä liikkuvat. Viitattu 1.9.2020. <https://www.thl.fi>.
- (17) THL. 2019b. Kouluterveyskyselyn tulokset. Indikaattori: Harrastaa liikuntaa omatoimisesti lähes päivittäin. Viitattu 1.9.2020. <https://www.thl.fi>.
- (18) Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016:22. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75406/OKM22.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- (19) Vasankari, T., Kolu P. ym. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.